

ВИБОРЧА ПРОГРАМА

ГРОМАДСЬКОГО КОМІТЕТУ

"СОЛІДАРНІСТЬ"

Виборча програма
Громадського Комітету „Солідарність“

Чому йдемо голосувати?

Закликуємо, всіх до участі у виборах тому, що бачимо користь, яку може дати Польщі участь незалежних сил у Сеймі й Сенаті. Це великий шанс на сьогодні й на майбутнє.

Знаємо, що тисячі людей питаються: навіщо брати участь у цих виборах? Що це нам дасть? Адже х це не є повною мірою демократичні вибори.

Хочемо відповісти на ці запитання?

Стаючи до виборів не заплющуємо очей на не зовсім ще демократичний характер системи державного управління і не збираємось давати цьому повної віри. Хочемо змінювати цю систему дорогою еволюційних перетворень, використовуючи також парламентарні методи. Можливість обмеженої участі в парламенті це не подарок зі сторони влади, але повернення народові належних йому прав. Здійснилося це після багатьох літ змагань, під час яких були й криваво придушені демонстрації робітників починаючи з 1956 р, виникнення НСЗЗ „Солідарність“, наполеглива боротьба за громадянські та людські права, яку вів народ після 13 грудня 1981 р.

Вже понад сорок років існує у Польщі недемократичний і неконтрольований уряд. Цьогорічні вибори не змінять цього. Проте, можуть дати те, що громадськість через своїх незалежних представників контролюватиме уряд. Може це статися тоді, коли в обох палатах засяде відповідна кількість вибраних нами осіб. Повинні це бути люди мудрі, працьовиті, вдумливі, а передусім чесні, невідкупні й незламні.

Незалежна меншість у парламенті не сформує уряду, як і не спроможна покликати президента по нашій думці. Буде однак правосильно та голосно висловлювати волю польського суспільства й мобілізувати громадську думку. Вже не буде можна управляти державою всупереч її opinii. Матиме вона доступ до засекречених досі інформацій, без яких важко контролювати владу і реформувати державу.

Згідно з прийнятими через Круглий Стіл засадами, підтвердженими постановою Сейму, Сенат зможе відхилити кожна постанову, яку вважатиме шкідливою. Правосильне прийняття такої постанови вимагатиме більшості 2/3 тобто 66,6% голосів. Не буде такої більшості, коли 35% послів висловить спротив. Саме такий відсоток місць можемо здобути. Дає це парламентові можливість протиставитись послішно накинутим, непродуманим, а навіть шкідливим установним проектам. Такого ефективного спротиву не було досі. Не хочемо однак обмежуватись лише до спротиву. Наша присутність матиме вплив на законодавчу працю парламенту та політику уряду.

Куди прямуємо?

Наша мета - суверенність народу і самостійність країни, на права Річпосполитої. Хочемо прямувати до цієї мети, застосовуючи методи легальної діяльності, парламентарної політичної боротьби.

Добиватимемось утвердження людських і громадських прав, щоб вільні люди могли спільно будувати свою країну.

Хочемо перебудови економіки та нової соціальної політики, щоб знову праця мала сенс, і щоб люди одержали належні умови життя.

І. ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

1. Конституція

Перебудова держави повинна спиратися на новій конституції, яка відповідала б демократичним польським традиціям, здійснюючи ідею свободи і рівності громадян, незалежно від національності, віроісповідання, політичних поглядів тощо, забезпечуючи суверенність народу і ецептовані суспільством методи управління.

Слід відкинути визначування провідної або керівної ролі та інших привілеїв будь-якої партії, чи іншої політичній групі.

2. Вибори

Теперішній договір у відношенні до виборів – одноразовий. Наступні вибори до Сейму і Сенату мусять бути цілковито демократичні, без ніяких обмежень, чи привілеїв.

3. Самоуправи міст і гмін

Відтворення автентичної самоуправи міст і гмін це важливий крок у напрямку демократії. Самоуправа повинна бути дійсним господарем свого терену, повністю відокремленим від державної адміністрації. Ради слід обирати у вільних і демократичних виборах. Щойно після виповнення тих умов матиме сенс посідання власного майна та фінансів. Міста і гміни повинні мати право об'єднуватись у союзи та боронитися перед втрученням воевідських і центральних влад. Тоді тільки до селянина відноситимуться влади відповідно і його гідність не буде понижуватися.

4. Вільність об'єднань

Будемо захищати й розвивати право громадян на воз'єднання і суспільну діяльність. Наші послы і сенатори будуть речниками середовищ і груп, які підтримали їхню програму, а зокремо НСЗЗ „Солідарність“, НСЗЗ „Солідарність“ Індивідуальних Хліборобів і НЗС. Їхнім завданням буде поширення профсоюзних свобод, послідовна реалізація профсоюзного плюралізму та свободи заснування і діяльності політичних партій та інших об'єднань.

5. Творення права

Польське законодавство має охороняти свободу і право громадянина. Повинно воно повністю реалізувати міжнародні зобов'язання Польщі щодо охорони прав людини. Виступатимемо за радикальну реформу кримінального кодексу з метою зменшити його репресивність. Намагатимемось змодифікувати цивільний кодекс для кращої охорони інтересів громадян.

6. Застосування права

Відстоюватимемо право кожного громадянина на безсторонній і справедливий суд. Суди мусять бути незалежні від політичних і адміністративних органів, а судді у своїх рішеннях не повинні нікому підкорятися. Прокуратура повинна бути підпорядкована Міністерству Юстиції. Колегії до Справ Правопорушень мусять бути зліквідовані, а право на позбавлення свободи людини може мати лише суд. Міліція не повинна служити політиці тільки охороні життя, свободи і майна громадян. Уперто і наполегливо реагуватимемо на всякі незаконні практики та порушення прав громадян.

Культура та інформація.

Повний доступ до всебічної інформації, до прилюдного висловлювання своїх поглядів, це право кожного громадянина. Будемо виступати за ліквідацію цензури і знесення монополії держави на теле і радіопередачі, на виділювання паперу і контроль друкарень. Будемо вимагати позбавлення політичних привілеїв системи фінансування культури, умов, що сприяють публікації незалежних часописів, забезпечення права незалежної культури на видавництва й установи, які служили б її потребам. Мусимо покласти край кризі польської книжки. Докладатимемо зусиль, щоб запевнити суспільству найширший доступ до багатств і цінностей культури.

8. Військова служба

Будемо добиватися скорочення строку відбування військової служби, ширшого впровадження заміної служби для призовників а зокрема в освіті і в медичній службі. Будемо намагатися, щоб створити гарантії дотримування супроти солдатів основних прав людини, в тому числі свободи совісті і релігійних практик та права посідати особисту власність Ми за ліквідацію військового вишколу в школах. Будемо домагатися таких змін, щоб військо служило польській державі, а не якійсь партії.

9. Право на в'яз

Будемо вимагати знесення номенклатури в усіх ділянках суспільного життя і рівного права для всіх громадян на доступ до праці, керівних постів, а також участі в громадському житті.

II. ЕКОНОМІКА

10. Найважливіші потреби.

За чотири роки діяння нового Сейму не станеться, бо не може статися ходне економічне чудо. Проте унезалежнення різних підприємств дозволить зменшити марнотратність, обмежити дефіцитне а інколи шкідливе виробництво і так перегрупувати працівників і національне майно, щоб можна було досягнути кращих результатів. Слід скасувати постанову, яка зараз дає можливість урядові втручання в діяльність підприємств а навіть їх ліквідації. Рішення про ліквідацію Гданьського Суднобудівельного Заводу мусить розглянути незалежна від уряду комісія. Вважаємо за конечне і можливе зроблення в Сеймі заходів з метою

покращання становище найбідніших і найслабкіших суспільно сім'єю. Треба поправити функціонування громадських служб, в передовсім медичної служби та освіти. Необхідні кошти на згадані цілі можна вигосподарювати, запроваджуючи ощадності у військових витратах і відомстві внутрішніх справ, в правлінні, у міжнародних зобов'язаннях та обмежуючи перш за все паливно-сировинні інвестиції.

У Сеймі і Сенаті вдемоь до заходів на швидше збільшення продовольчої продукції, шляхом негайного зреформування сільськогосподарської політики, що може відразу поправити умови життя сільського населення і постачання міст.

Будемо контролювати здійснення усіх рішень Круглого Стола, які стосуються демонополізації скупку і перетворення земних плодів та постачання сільського господарства, переставлення частини промисловості на потреби сільського господарства, зміни податкової політики, дешевих кредитів, рівності усіх посесійних секторів. Слід почати рішучу боротьбу з інфляцією. Засобом, що вів би до цієї мети мусить бути передовсім винесення державного бюджету і податкової системи на парламентарний контроль.

11. Реформа економіки

Будемо діяти в напрямку створення нового економічного ладу, що його основою буде ринок і діючі в умовах ринку незалежні підприємства. Домагаємося, щоб пости керівників державних підприємств займали відповідні люди шляхом конкурсів.

Домагаємося дійсної рівноправності всіх секторів і ліквідації адміністративного втручання. Кожен економічний суб'єкт мусить діяти виключно на свій рахунок і відповідати за результати своєї праці. Суспільство не може нести втрат спричинених негосподарністю. Єдиним критерієм оцінки підприємства мусить бути тільки зиск і користь для суспільства.

12. Зміна власницьких відносин

Домагатимемось зміни власницьких відносин. Слід творити правові основи приватизації або дійсного усупільнення. Дотеперішнє державне майно слід у великій мірі передати, продати або орендувати містам і гмінам, підприємствам, творячи об'єднання з участю кооперативного і приватного капіталу. Держава не повинна вести безпосередньої економічної діяльності. Процес передавання робітникам на власність і приватизації державного майна мусить вестися згідно з ясними і справедливими засадами без привілеїв, щоб це не звелось до нових привілеїв для номенклятури.

13. Зміна структури економіки

Напрява економіки вимагає зміни її структури. Будемо домагатися скорочення участі сировинно-енергетичного комплексу і важкої промисловості в нашій економіці. Не будемо погоджуватись на ходне виключення господарських секторів з-під діяння загальних засад реформи і ринкових прав. Вимагаємо загострення дії антимонопольових устав.

14. Зміни інституції управління

Реформа економіки принесе успіхи лише тоді, коли будуть ліквідовані інституції та механізми, що її гальмують. Тому домагаємось усунення найвищих шаблів над підприємствами. Слід унеможливити економічному центрові втручання в діяльність підприємств, ліквідувати інституцію засновницьких органів, спільноти і підприємства добування вугілля в гірництві, усі центральні і посередні кооперативні структури. Центральні органи можуть тут існувати лише тоді, коли їх покличуть самі підприємства, якщо не порушує це антимонопольних законів.

15. Самоуправа трудящих

Домагаємось, щоб управління самоуправи забезпечували колективам вплив на стратегічні рішення підприємства і надіяли їх відповідальністю за його результати.

16. Сільське господарство

Сільське господарство вважємо за найважливішу справу для країни. Від нього залежить буття сільського населення і забезпечення харчами всього суспільства. Порушуємо це питання на закінчення економічних справ тому, що бажаємо, щоб уся зреформована національна економіка працювала на користь сільського господарства і села: всі галузі промисловості, місцева і закордонна торгівля, транспорт, інфраструктура. Будемо вимагати, щоб знаходилась вона у центрі економічної політики уряду, зокрема, найцінніші економічно і суспільно сімейні господарства.

Необхідні сільському господарству висококваліфіковані молоді люди втікатимуть з села, поки буде воно поступатись місту під цивілізаційним оглядом. Вимагатимемо, щоб у новому політичному ладі сільське господарство зайняло належне йому, найважливіше місце.

17. Суспільний нагляд

Економічне політике і процес реалізації реформ мусить підлягати суспільному наглядові. Будемо вимагати його узгіднення з профспілками (в тому числі різними) і репрезентацією сільських і робітничих самоуправ. Не можна приховувати ходних суттєвих інформацій про економіку. Хочемо створити умови для виникнення різних програм, свобідної дискусії навколо них і демократичного вибору тієї з них, яка матиме найбільшу суспільну підтримку.

III УМОВИ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

18. Праця

Підтримуємо політику працевлаштування. Ми, однак, проти зайвої та позірної праці, яка обтяжує всіх. Будемо домагатися помочі для людей тимчасово позбавлених можливості праці, оплати коштів здобування нових професій, коли ліквідуватимуться нерентабельні підприємства, допомоги в пошуках нового працевлаштування. Будемо проти визиску і дискримінації стажистів.

19. Належні заробітки

Кожен має право на відповідний заробіток. Будемо боротись за те, щоб дохід за 42 години праці тихнево забезпечував утримання сім'ї. Змушування когось до довшої праці недопустиме.

Пенсія це також зарплата, яка належить за працю багатьох років. Не згодимось на це, щоб найнижча пенсія дорівнювала менше ніж половині середньої місячної зарплаті в країні. Голодні пенсії вважаємо порушенням державою договору про суспільні убезпечення. Домагатимемось, щоб кошти заощаджені на втратах військових і на МВС в першій черзі були спрямовані на вирівнювання пенсій і рент до гідного рівня.

20. Безпека праці і відповідальність за випадки

Будемо вимагати рішучої поправки безпеки праці. Підприємства мусять нести цивільну відповідальність за випадки при праці. Слід піднести кари за занедбання в ділянці безпеки та гігієни праці. Промислова медична служба повинна бути незалежною від підприємства, треба також достосувати до поточного життя правила відносно професійних хворіб. Будемо також стреміти до розширення можливості праці і запевнення належних умов для інвалідів.

21. Житло

Ми готові використати нашу присутність у парламенті для проведення основних змін у цьому питанні. Слід змінити житлову політику, яка призвела до сьогоднішньої ситуації. Хочемо зламати монополію державних підприємств, уринковити житлову політику включаючи в це широке кредитування, щоб житло було загально доступним, визволити і підтримувати індивідуальні, кооперативні та приватні ініціативи. Суспільний контроль над адміністраціями домів це одинокий засіб загальмування девастації майна і зникнення коштів утримання. Ренти мусять покривати ті кошти, але їхнє зростання мусить рекомпенсуватися.

22. Охорона середовища

Кожний поляк має право жити в здоровому середовищі. Вимагаємо радикальної поправки ситуації на теренах екологічної загрози. Щоб припинити отруювання, треба створити нову систему контролю і кар. Слід зліквідувати або модернізувати шкідливі виробництва. Суспільний контроль у цій ділянці та екологічні рухи в державі повинні знаходити підтримку і пошану. Ми проти програми атомної енергетики в її теперішньому вигляді. Предметом нашої турботи буде раціональне й ощадне господарювання природними ресурсами.

23. Медична служба

Домагаємося нової системи медичної служби, такої, щоб кожен на практиці міг одержати необхідні ліки, лікувальні процедури й опіку. Внески громаджені через Інститут Соціального Страхування мусять використовуватись виключно для населення, а не спомагати державний бюджет. Хочемо запевнити належну зарплату працівникам медичної служби й умови для опіки над хворими. Домагатимемось повернення лікарських самоуправ, обмеження бюрократії та знесення партійної номенклатури в медичній службі. Необхідним є інтервенційний, негайний імпорт

ліків, медичної апаратури та засобів гігієни. Конче потрібна також ефективна і суспільно акцептована програма боротьби з алкоголізмом і наркоманією.

24. Школи й училища

Школи й училища мають бути місцем навчання та виховання, а не ідеологічним фронтом. У школі недопустиме насильство й ідеологічний натиск, згідно з тією засадою ми проти атеїстичної пропаганди в школі та світоглядній селекції вчителів. Будемо домагатись надання широким прав самоуправом батьків, учнів і студентів. Втручання адміністрації слід обмежити. Необхідне повернення повної автономії вищим навчальним закладам. Слід уможливити заснування недержавних, церковних й інших шкіл. Національним меншостям треба дати можливість розбудови власного шкільництва. Школи мають право на педагогічні експерименти, а молодь на об'єднування за своїми потребами і перевагами. Домогаємось поправи фінансового становища шкіл й училищ, коштів на дидактичне оснащення і нові споруди, підвищення заробітків учителів.

25. Молодь

Ми є свідками того, що одним з найнебезпечніших проявів польської кризи є існуючі серед молодого покоління виправдане відчуття браку життєвих шансів і перспектив. Реалізація цілої нашої програми має протидіяти цьому явищу. Відноситься це особливо до питань освіти, житла, праці, заробітків, військової служби.

26. Обтяжливості щоденного життя

Щоденні обтяжливості особливо відносяться до жінок, загрожують сімейному життю. Намагатимемось зарадити цьому. Потребує це, передовсім, покращання постачання крамниць і кращої організації продажу, розвитку обслуговування, розбудови мережі інституцій опіки, в тому числі і приватних. Належний ваканційний відпочинок для дітей і сімей знов мусить бути загально доступним - у формах, що відповідають економічним і суспільним змінам. Сподіваємось, що реформа зродить різні ініціативи, а організації і об'єднання самоуправи вкажуть шляхи конкретних дій. Полегшення щоденного життя це одна з наших основних цілей, яку послідовно здійснюватимемо.

***

Вище написаних пунктів не слід розуміти як програму обіцянок. Це напрям дії. Цю програму повинно здійснювати суспільство разом з його представниками в парламенті. Ця програма не закрита. Будемо її спільно вдосконалювати і доповнювати підчас діяння нового Сейму і нового Сенату.

Лех Валенса

Голова Громадського Комітету Солідарність,,

Варшава, 23 квітня 1989 року